

Janáčkovská problematika v pracích Vladimíra Gregora

Šárka Zedníčková

Ve své rozsáhlé a tematicky bohaté publikační činnosti se muzikolog, hudební pedagog a publicista Vladimír Gregor (10. prosince 1916 Olomouc – 5. února 1986 Ostrava) věnuje zejména hudební historii Moravy, dějinám hudební výchovy a otázkám regionálního hudebního života.

V *Bibliografii prací doc. PhDr. Vladimíra Gregora, CSc.*,¹ zpracované Luděkem Zenklem a Miroslavem Malurou na základě podkladů připravených samotným Vladimírem Gregorem, nacházíme mezi 339 položkami čtrnáct titulů² dokládajících v různých podobách prezentace Gregorův celoživotní, i když nikoli prioritní, zájem o Leoše Janáčka, zahrnující Janáčkovu korespondenci s různými přáteli, jeho časopisecké kritiky, veřejnou činnost i vztahy k význačným osobnostem.

Na začátku muzikologické dráhy Vladimíra Gregora stojí jednadvacetistránková monografická studie o Leoši Janáčkově,³ na níž spolupracoval se svým brněnským univerzitním učitelem Bohumírem Štědrněm. „Jako Čechy daly našemu národu velké hudebníky Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka, tak Morava má největšího svého mistra tónů v Leoši Janáčkově. Ten se ovšem dal ve své skladatelské činnosti jinou, novou cestou.“⁴ Slova uvozující text útlého spisku naznačují, že autor Janáčkův život a tvůrčí proces nejen popisuje, ale i stručně a přesně hodnotí. Vznik jednotlivých děl je chápán jako organická součást životního i dobového kontextu, je specifikováno jejich postavení ve vývoji Janáčka – skladatele a přijetí odbornou kritikou i publikem.

V centru Gregorovy pozornosti se nachází operní tvorba Leoše Janáčka: „Jako Smetana byl zakladatelem moderní opery v Čechách, tak Janáček vytvořil nový operní typ

¹ ZENKL, L., MALURA, M. *Bibliografie prací doc. PhDr. Vladimíra Gregora, CSc.* In: *Sborník prací Pedagogické fakulty Ostravské univerzity, Ars 3*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999, s. 87-98.

Bibliografie zahrnuje celkem 339 titulů, které jsou podle druhu, zaměření a rozsahu rozděleny do 11 oddílů: A – Knihy (14 prací), B – Skripta (8 prací), C – Překlad z ruštiny (1 práce), D – Redakce sborníků (5 prací), E – Větší vědecké studie z dějin hudby (78 prací), F – Větší studie z dějin hudební výchovy (28 prací), CH – Recenze, rozborů skladeb a kritiky (64 prací), I – Menší články (34 prací), J – Větší práce rukopisné (3 práce).

² Úplný seznam titulů vážících se k janáčkovské problematice a rozdělených v intencích výše zmíněné *Bibliografie prací doc. PhDr. Vladimíra Gregora, CSc.*, do příslušných oddílů přinášíme v příloze tohoto článku.

³ GREGOR, V. *Leoš Janáček, největší český skladatel z Moravy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1948.

⁴ GREGOR, V. *Leoš Janáček, největší český skladatel z Moravy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1948, s. 3.

na Moravě. Na operní tvorbu se soustřeďuje hlavní jeho úsilí, v ní se odráží celý lidský i umělecký zápas Janáčkův.⁵

Mezi operními tituly jasně vévodí *Její pastorkyňa*, označená Vladimírem Gregorem za dílo bolesti, lásky i slávy Janáčkovy, v němž vykryštoval jeho nový operní sloh. Citace vybrané pro charakteristiku této opery rovněž dokonale dokumentují podobu textové náplně celé drobné monografie. „Plných 9 let tvořil Janáček Pastorkyni... a dokončil ji v bolesti nad dohasínajícím životem své nadané, krásné dcery Olgy. Krátké nápěvky hudby (sic!), útržkovitost hudebního proudu, lyrická žhavost a prudká dramaticnost ukazovaly na mistra, který se vědomě postavil proti obecně uznávané operní reformě německého skladatele R. Wagnera. Vytvořil právě proto dílo umělecky silné.“⁶ „...Zbaviv hudební výraz romantické rozvláčnosti a zbytečných příkras tvoří Janáček v účinnější pravdivosti své drobné nápěvy, které charakterizuje zdůrazňování základních motivů častým jejich opakováním, při čemž autor zachovává původní, umělkovaností nezkraslený tvar nápěvu. Celek působí mocně dramaticky.“⁷ Součástí stručného obsahu jednotlivých dějství jsou krátké notové ukázky vybraných scén (1. dějství – sbor rekrutů, 2. dějství – Jenůfina vroucí modlitba Zdrávas, královno, 3. dějství – duet Jenůfy a Laci).

Překvapivé množství na malé ploše soustředěných faktografických údajů doplňují v publikaci fotografie zachycující dobové reálie a Janáčkův rukopis vybraných partitur i nápěvků mluvy. V Přehledu díla Leoše Janáčka v závěru knihy jsou jednotlivé tituly opatřeny letopočtem vzniku a názvem nakladatelství, v němž byla vydána.

I když jde o Gregorův muzikologický debut, některé charakteristické znaky jeho budoucího vědeckého jazyka – faktografická spolehlivost vycházející ze studia pramenů i literatury, pregnantnost vyjadřování, smělá hodnotící stanoviska podpořená hlubokým zájmem o téma – jsou již dobře čitelné.

⁵ GREGOR, V. Leoš Janáček, největší český skladatel z Moravy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1948, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 10.

⁷ Tamtéž, s. 11-12.

Příloha – práce Vladimíra Gregora s janáčkovskou problematikou⁸

A – Knihy

Leoš Janáček, největší český skladatel z Moravy (spolu s dr. Bohumírem Štědrněm). Praha 1948, SPN, 21 str.

E – Větší vědecké studie – z dějin hudby

Janáčkovy dopisy olomouckému Žerotínu. In: Tempo 20, s. 249-250.⁹

Skladatel H. Vojáček a Janáčkovu rusofilství. In: Slezský sborník 60, 1962, s. 86-96.

Janáčkovu přátelství s I. Wurmem. In: Slezský sborník 61, 1963, s. 103-111.

Janáčkovy dopisy z pozůstalosti J. N. Poláška. In: Čas. Slezského muzea, sér. B. 23, Opava 1974, s. 72-78.

Zdroje Janáčkovu slovanství. In: Časopis Slezského muzea 1978, B-27, č. 1, s. 72-97.

Leoš Janáček a C. M. Hrazdira. In: Sborník PF v Ostravě, D-14,59, Praha 1978, s. 81-92.

Janáčkovu dvouletí. In: Sborník Janáčkovu společnosti v Ostravě, 1979/1980, s. 4-16.

L. Janáček a Společnost pro výzkum dítěte v Brně. In: Opus musicum 1981, č. 9, s. 265-267.

L. Janáček – kritik hudebního umění reprodukčního. In: Časopis Slezského muzea 1982, B-31, č. 3, s. 207-215.

G – Menší studie – z dějin hudby

L. Janáček a valašská hudba. In: Červený květ 1958, č. 8, s. 180-181.¹⁰

I – Menší články

L. Janáček a Olomouc. In: Lidové noviny 1. 5. 1948.

L. Janáček a Všeslovanská výstava v Petrohradě r. 1904. In: Sborník Janáčkovu 79, Ostrava 1980, Krajské kulturní středisko, s. 124-126.

⁸ Uvádíme přesnou podobu jejich záznamu uvedenou v již zmiňované Bibliografii prací doc. PhDr. Vladimíra Gregora, CSc.

⁹ Rozsah je pouze jedna strana. Zařazení do oddílu Větší vědecké studie – z dějin hudby je diskutabilní.

¹⁰ V názvu faktického článku je přídavné jméno lidová (hudba). Doplnili jsme rozsah.

Janáčkovská problematika v pracích Vladimíra Gregora

Shrnutí

Svou muzikologickou činnost zahájil Vladimír Gregor studií o Janáčkově s názvem *Leoš Janáček, největší český skladatel z Moravy*, na které spolupracoval se svým univerzitním učitelem Bohumírem Štědrněm. Janáčkově pak věnoval pozornost neustále, např. jeho korespondenci s různými přáteli, časopiseckým kritikám, veřejné činnosti a vztahům k významným osobnostem, ovšem tato pozornost nebyla v jeho tvůrčí práci prioritní.

Leoš Janáček in Vladimír Gregor's works

Summary

Vladimír Gregor started his musicological activity with the paper about Janáček called *Leoš Janáček, the greatest Czech composer from Moravia*, on which he cooperated with his don Bohumír Štědroň. He continued to pay attention to Janáček, eg. to his correspondence with various friends, journal reviews, public activities and relations to outstanding personalities; but this attention was not crucial in Gregor's work.